

BÁO CÁO TIẾP THU, GIẢI TRÌNH Ý KIẾN THẨM TRA CỦA ỦY BAN KINH TẾ VÀ Ý KIẾN THẢO LUẬN TẠI TỔ ĐẠI BIỂU QUỐC HỘI VỀ DỰ ÁN LUẬT THỐNG KÊ (SỬA ĐỔI)

Ngày 15 tháng 5 năm 2015, Chính phủ đã có Tờ trình số 212/TTr-CP về Dự án Luật thống kê (sửa đổi) kèm theo dự thảo Luật và các tài liệu theo đúng quy định của Luật Ban hành văn bản quy phạm pháp luật. Ngày 21 tháng 5 năm 2015, Ủy ban Kinh tế đã có Báo cáo số 2305/BC-UBKT13 thẩm tra Dự án Luật. Ngày 04 tháng 6 năm 2015, Quốc hội đã tiến hành thảo luận ở Tổ về Dự án Luật. Qua Báo cáo thẩm tra của Ủy ban Kinh tế của Quốc hội và Báo cáo tổng hợp ý kiến của các vị đại biểu Quốc hội thảo luận ở Tổ cho thấy, đa số ý kiến nhất trí về sự cần thiết ban hành Luật này và đồng tình với mục tiêu, quan điểm xây dựng Dự án Luật trong Tờ trình của Chính phủ. Nhiều đại biểu Quốc hội đánh giá cao những nội dung mới trong dự thảo Luật Thống kê (sửa đổi), đồng thời cũng có nhiều ý kiến tham gia để tiếp tục hoàn thiện dự thảo Luật. Dưới đây là báo cáo việc tiếp thu, giải trình ý kiến thẩm tra của Ủy ban Kinh tế của Quốc hội và ý kiến các vị đại biểu Quốc hội thảo luận ở Tổ về Dự án Luật này như sau:

1. Những vấn đề tiếp thu

Một số đại biểu Quốc hội có ý kiến về kết cấu của dự thảo Luật, thứ tự chương, điều, kỹ thuật soạn thảo, tên gọi, giải thích từ ngữ, nguyên tắc hoạt động thống kê và sử dụng thông tin thống kê, quản lý nhà nước về thống kê, hành vi nghiêm cấm, thanh tra chuyên ngành thống kê, chế tài trong xử lý vi phạm, kinh phí cho hoạt động thống kê, danh mục tổng điều tra thống kê, danh mục các cơ sở dữ liệu hành chính phục vụ hoạt động thống kê nhà nước, phân tích và dự báo thống kê, bảo mật thông tin thống kê, người làm thống kê và đào tạo thống kê, hoạt động dịch vụ thống kê của cơ quan thống kê nhà nước,... Những ý kiến của đại biểu Quốc hội về các nội dung này sẽ được nghiên cứu và điều chỉnh, bổ sung trong dự thảo Luật cho phù hợp.

2. Những vấn đề giải trình

Thứ nhất, về phạm vi điều chỉnh của dự thảo Luật

Đa số các đại biểu Quốc hội tán thành với phạm vi điều chỉnh của dự thảo Luật, đánh giá

cao vị trí, vai trò của thống kê ngoài nhà nước. Thậm chí có đại biểu còn đề nghị phải coi số liệu, thông tin thống kê do tổ chức, cá nhân ngoài hệ thống thống kê nhà nước có giá trị tương tự như của hệ thống thống kê nhà nước. Tuy nhiên, có một số đại biểu Quốc hội có ý kiến trái ngược, lại cho rằng Dự thảo Luật cần tham khảo, tiếp thu kinh nghiệm quốc tế cũng như Luật Thống kê mẫu của Cơ quan Thống kê Liên hợp quốc, phạm vi điều chỉnh của dự thảo Luật chỉ nên điều chỉnh thống kê nhà nước, không đưa ra nguyên tắc, mục tiêu của thống kê ngoài nhà nước. Do đó, không cần thiết mở rộng phạm vi điều chỉnh cũng như bổ sung một số nội dung về nguyên tắc hoạt động, hành vi nghiêm cấm và Chương VIII đối với hoạt động thống kê ngoài nhà nước.

Về nội dung này, Chính phủ giải trình như sau: Thống kê là công cụ quản lý vĩ mô của nhà nước. Thông tin thống kê do tổ chức thống kê nhà nước thực hiện phản ánh hiện trạng toàn bộ đời sống kinh tế - xã hội của đất nước. Ngoài các hoạt động thống kê do tổ chức thống kê nhà nước tiến hành, hiện nay

trên thực tế có một phần của hoạt động thống kê do các tổ chức, cá nhân ngoài Hệ thống tổ chức thống kê nhà nước thực hiện. Những hoạt động thống kê này chủ yếu là hoạt động phục vụ cung cấp thông tin cho doanh nghiệp, cá nhân tìm hiểu thị trường, nghiên cứu khoa học hay các vấn đề xã hội. Dự thảo Luật quy định cụ thể các lĩnh vực hoạt động thống kê mà tổ chức, cá nhân được thực hiện, ngoại trừ 3 lĩnh vực chính trị, quốc phòng và an ninh. Theo cơ chế thị trường, sản phẩm của họ làm ra (dữ liệu, thông tin thống kê) được chấp nhận hay không tùy thuộc vào quyết định của người sử dụng số liệu. Đồng thời, hoạt động thống kê của các tổ chức, cá nhân ngoài nhà nước còn được điều chỉnh bởi các quy định của pháp luật chuyên ngành khác như: Luật Dân sự, Luật Đầu tư, Luật Doanh nghiệp... Do đó, nhà nước không cần phải can thiệp vào việc các tổ chức, cá nhân ngoài Hệ thống tổ chức thống kê nhà nước tạo ra sản phẩm như thế nào, ngoại trừ việc quy định các nguyên tắc, các hành vi nghiêm cấm.

Do mục đích chủ yếu của thống kê ngoài nhà nước là phục vụ nghiên cứu, sản xuất kinh doanh của các tổ chức, cá nhân nên Luật chỉ quy định mục đích, nguyên tắc, yêu cầu, phạm vi và giá trị của thông tin thống kê ngoài nhà nước để bảo đảm quyền tự do kinh doanh của tổ chức, cá nhân trong những lĩnh vực không cấm, phù hợp với Điều 33 Hiến pháp năm 2013. Do vậy, dự thảo Luật quy định nghiêm cấm tổ chức, cá nhân ngoài nhà nước tiến hành các hoạt động thống kê liên quan đến chính trị, an ninh, quốc phòng. Vì vậy, để bảo đảm tính toàn diện của phạm vi điều chỉnh, nên quy định cho cả hai loại hình thống kê này.

Thứ hai, về hệ thống thông tin thống kê nhà nước và khắc phục tình trạng chênh lệch số liệu thống kê

Hầu hết các đại biểu Quốc hội cho rằng Luật Thống kê (sửa đổi) phải đạt được mục

tiêu nâng cao chất lượng của hệ thống thông tin thống kê nhà nước, khắc phục được tình trạng chênh lệch số liệu giữa Trung ương và địa phương, giữa Tổng cục Thống kê và thống kê bộ, ngành. Tuy nhiên, để giải quyết vấn đề này cũng như để nâng cao chất lượng thông tin thống kê, bảo đảm độ tin cậy hơn nữa đòi hỏi phải có các giải pháp mang tính đồng bộ bao gồm: Hoàn thiện môi trường pháp lý; tăng cường chế tài xử lý vi phạm các hành vi nghiêm cấm; bổ sung đầy đủ quyền và trách nhiệm của cả 3 nhóm chủ thể, gồm nhóm chủ thể cung cấp thông tin cho ngành Thống kê, nhóm chủ thể sản xuất thông tin thống kê và nhóm sử dụng thông tin thống kê; đẩy mạnh ứng dụng phương pháp thống kê tiên tiến, công nghệ thông tin và truyền thông, đặc biệt là sử dụng dữ liệu từ các cơ sở dữ liệu quốc gia, cơ sở dữ liệu bộ, ngành; tăng cường vai trò điều phối hoạt động thống kê nhà nước của Cơ quan Thống kê Trung ương trong xây dựng Hệ thống chỉ tiêu thống kê quốc gia; thẩm định hệ thống chỉ tiêu bộ, ngành và phân loại thống kê ngành, lĩnh vực; thẩm định phương án điều tra, chế độ báo cáo thống kê bộ, ngành; thẩm định số liệu thống kê của các chỉ tiêu thống kê quốc gia do bộ, ngành thực hiện thu thập và tổng hợp... Những nội dung này đã được đề cập đầy đủ và hoàn chỉnh trong dự thảo Luật.

Bên cạnh những quy định tại dự thảo Luật, cũng cần nghiên cứu, quy định ở những văn bản cụ thể khác. Chẳng hạn, để khắc phục tình trạng chênh lệch số liệu giữa Trung ương và địa phương, vừa qua, Thủ tướng Chính phủ đã phê duyệt Đề án “Đổi mới quy trình biên soạn số liệu tổng sản phẩm trên địa bàn tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương”. Theo Đề án, từ năm 2017 trở đi, Bộ Kế hoạch và Đầu tư (Tổng cục Thống kê) sẽ biên soạn và công bố số liệu GRDP; các Cục Thống kê tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương chịu trách nhiệm thu thập thông tin đầu vào trên địa bàn, báo cáo Tổng cục Thống kê.

Một số đại biểu Quốc hội có ý kiến đề nghị để bảo đảm tính liên thông trong hệ thống thông tin thống kê, cần quy định trong Luật hệ thống thông tin thống kê ở các cấp hành chính (cấp quốc gia; cấp bộ, ngành; cấp tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương; cấp huyện, quận và cấp xã, phường) và hệ thống thông tin thống kê cấp vùng...

Về vấn đề này, Chính phủ giải trình như sau: Việc quy định các hệ thống thông tin thống kê chỉ cần như dự thảo, chưa cần thiết phải có hệ thống thông tin thống kê cấp xã hoặc cấp vùng. Đó là vì với mỗi một hệ thống thông tin thống kê cần phải có một cơ quan thống kê cụ thể để thực hiện việc xây dựng, duy trì, cập nhật. Mô hình tổ chức thống kê hiện tại ở nước ta đang phát huy tốt và không cần thiết phải quy định tổ chức bộ máy thống kê ở cấp xã để thực hiện việc xây dựng, duy trì, cập nhật hệ thống thông tin thống kê cấp xã. Đồng thời, trong các hệ thống chỉ tiêu thống kê đã quy định có hệ thống chỉ tiêu thống kê cấp xã cho phép cung cấp các thông tin thống kê cần thiết, đáp ứng yêu cầu thông tin của ủy ban nhân dân cấp tỉnh, cấp huyện, cấp xã. Tương tự, sẽ chưa cần thiết có hệ thống thông tin thống kê cấp vùng, song trong phân tổ của các chỉ tiêu thống kê cần quan tâm đến phân tổ theo vùng để có được số liệu thống kê cấp vùng.

Để bảo đảm tính đồng bộ, liên thông giữa các hệ thống thông tin, tại khoản 2 Điều 12 dự thảo Luật đã quy định Thủ trưởng Cơ quan Thống kê Trung ương giúp Bộ trưởng Bộ Kế hoạch và Đầu tư xây dựng và thống nhất quản lý Hệ thống thông tin thống kê quốc gia và hệ thống thông tin thống kê cấp tỉnh, cấp huyện; tổ chức, điều phối việc kết nối, cung cấp giữa các hệ thống thông tin thống kê nhà nước.

Thứ ba, về Hệ thống chỉ tiêu thống kê quốc gia

Một số đại biểu Quốc hội yêu cầu cần làm rõ hơn các nội dung liên quan đến Hệ

thống chỉ tiêu thống kê quốc gia, nhất là các chỉ tiêu liên quan đến lĩnh vực thống kê dân số, lao động, việc làm, bình đẳng giới, dân tộc thiểu số, tư pháp, tài chính, ngân hàng, quốc phòng, an ninh,... Thậm chí, có ý kiến đề nghị nêu rõ ý nghĩa, về khái niệm, nội dung phân tổ, phương pháp tính, kỳ công bố, nguồn số liệu; mức độ chính xác (độ sai số) của chỉ tiêu thống kê quốc gia, tính thống nhất về thời kỳ, thời điểm của số liệu đối với những chỉ tiêu cùng một lĩnh vực song do một số cơ quan khác nhau thực hiện, như thống kê tội phạm của ngành Công an, Tư pháp, Tòa án và tính đại diện của một số chỉ tiêu trong Hệ thống chỉ tiêu thống kê quốc gia...

Về nội dung này, Chính phủ giải trình như sau: Hệ thống chỉ tiêu thống kê quốc gia là tập hợp các chỉ tiêu thống kê phản ánh tình hình kinh tế - xã hội chủ yếu của đất nước. Danh mục chỉ tiêu thuộc Hệ thống chỉ tiêu thống kê quốc gia được quy định tại Phụ lục kèm theo dự thảo Luật mới chỉ quy định về tên gọi chỉ tiêu thống kê và phân công cho cơ quan, đơn vị thu thập, tổng hợp. Đồng thời, một chỉ tiêu thống kê được xác định ở tầm quốc gia phải đáp ứng cả 3 tiêu chí: (1) Phục vụ quản lý, điều hành đất nước ở tầm vĩ mô; (2) Có tính khả thi khi thu thập thông tin và tổng hợp; (3) Phù hợp với thông lệ, tiêu chuẩn quốc tế.

Do đó, Chính phủ cho rằng việc quy định cụ thể về: mục đích, ý nghĩa, khái niệm, nội dung, phân tổ, phương pháp tính, kỳ công bố, nguồn số liệu của từng chỉ tiêu nếu quy định tại Luật này sẽ chồng chéo, đôi khi còn vướng mắc trong quá trình thực hiện khi có sự thay đổi. Chính vì vậy, nội dung về chỉ tiêu thống kê quốc gia sẽ giao Chính phủ quy định cụ thể tại văn bản dưới Luật cho phù hợp.

Thứ tư, về thẩm định hệ thống chỉ tiêu thống kê bộ, ngành; thẩm định phân loại thống kê ngành, lĩnh vực; thẩm định phương án điều tra thống kê; thẩm định chế độ báo

cáo thống kê cấp bộ, ngành; thẩm định số liệu thống kê của bộ, ngành trong Hệ thống chỉ tiêu thống kê quốc gia

Đa số đại biểu Quốc hội tán thành với quy định về thẩm định số liệu của các chỉ tiêu thống kê quốc gia do bộ, ngành thực hiện, song đề nghị cần quy định rõ hơn trách nhiệm của người có thẩm quyền công bố số liệu trong việc bảo đảm chất lượng của thông tin thống kê và thời hạn công bố cũng như trách nhiệm của các tổ chức, cá nhân trong cung cấp thông tin, trong thu thập, tổng hợp và công bố thông tin thống kê.

Ngoài ra, có một số ý kiến khác yêu cầu làm rõ quy trình xử lý cụ thể trong quá trình thẩm định khi có sự không thống nhất về số liệu thống kê giữa bộ, ngành và cơ quan thẩm định (Tổng cục Thống kê) để làm rõ trách nhiệm của tổ chức, cá nhân có liên quan.

Về vấn đề này, Chính phủ giải trình như sau: Dự thảo Luật đã có các điều, khoản quy định rõ trách nhiệm của người có thẩm quyền công bố số liệu thống kê thuộc Hệ thống chỉ tiêu thống kê quốc gia được phân công thực hiện (Điều 52); nghĩa vụ của tổ chức, cá nhân cung cấp thông tin trong điều tra thống kê (Điều 32), cung cấp dữ liệu từ nguồn dữ liệu hành chính (Điều 38) và thực hiện chế độ báo cáo thống kê (Điều 47); nghĩa vụ của tổ chức, cá nhân trong thu thập, xử lý, tổng hợp thông tin trong điều tra thống kê (Điều 33 và Điều 34). Đối với việc quy định quy trình xử lý khi có sự không thống nhất về số liệu thống kê giữa bộ, ngành và cơ quan thẩm định (Tổng cục Thống kê) sẽ được tiếp tục nghiên cứu bổ sung, sửa đổi cho hoàn chỉnh.

Thứ năm, lịch công bố thông tin thống kê

Một số đại biểu Quốc hội có ý kiến về việc quy định cụ thể trong Luật các kỳ công bố thông tin của các chỉ tiêu thống kê quốc gia. Tuy nhiên, do số lượng của các chỉ tiêu thống kê thuộc Hệ thống chỉ tiêu thống kê quốc gia là

rất lớn, việc sử dụng lại tùy thuộc vào từng giai đoạn phát triển kinh tế - xã hội,... Do đó, không nên quy định cứng trong Luật mà giao cho người có thẩm quyền công bố số liệu quy định trong lịch công bố thông tin thống kê.

Một số ý kiến khác lại đề nghị phải đưa ra một số nguyên tắc để xử lý trong trường hợp có sự chênh lệch lớn giữa số liệu sơ bộ, số liệu ước tính và số liệu chính thức, hoặc trường hợp cơ quan có thẩm quyền công bố thực hiện điều chỉnh số liệu chính thức đã được công bố.

Về vấn đề này, Chính phủ giải trình như sau: Việc có sự khác nhau giữa các mức độ của số liệu công bố là hoàn toàn bình thường trong công tác thống kê do có sự khác nhau về tính sẵn có của nguồn thông tin và thời điểm khác nhau về thông tin dùng để tính toán các chỉ tiêu thống kê. Tuy nhiên, khi có sự khác nhau lớn, cơ quan công bố số liệu cần có giải thích rõ ràng.

Thứ sáu, về tổ chức thống kê nhà nước và vị trí pháp lý của Cơ quan Thống kê Trung ương

Đa số ý kiến của đại biểu Quốc hội cho rằng Cơ quan Thống kê Trung ương cần tách khỏi Bộ Kế hoạch và Đầu tư và cần nâng cao địa vị pháp lý cho cơ quan này, như thuộc Chính phủ hoặc thuộc Quốc hội thì mới bảo đảm số liệu thống kê độc lập, khách quan. Tuy nhiên, Chính phủ khẳng định việc bảo đảm số liệu thống kê độc lập, khách quan trước hết phụ thuộc vào sự độc lập về chuyên môn nghiệp vụ của Cơ quan Thống kê Trung ương, của người làm công tác thống kê. Dự thảo Luật đã quy định nhiều nội dung để nâng cao tính độc lập, khách quan của số liệu thống kê. Mặt khác, mô hình tổ chức thống kê nhà nước hiện nay hoàn toàn phù hợp với thực tế của nước ta, đó là mô hình kết hợp giữa tập trung (hệ thống thống kê tập trung) và phân tán (thống kê bộ, ngành). Đồng thời, việc quy định như dự thảo là phù hợp với Nghị quyết của Hội nghị Trung ương 7, Hội nghị Trung ương 9 Khoá XI

của Đảng về đổi mới hệ thống chính trị và Kết luận 63-KL/TW của Ban Chấp hành Trung ương: “Từ nay đến năm 2016, về cơ bản giữ ổn định cơ cấu tổ chức Chính phủ và tổ chức cơ quan chuyên môn thuộc ủy ban nhân dân cấp tỉnh, cấp huyện”.

Cũng có nhiều đại biểu Quốc hội nhất trí với mô hình tổ chức ngành dọc 3 cấp của Hệ thống thống kê tập trung như hiện tại, thống nhất với tên gọi của các cơ quan thống kê địa phương (Cục Thống kê cấp tỉnh, thành phố và Chi cục Thống kê cấp huyện, quận), đồng thời đề nghị nêu rõ tên của Cơ quan Thống kê Trung ương để thống nhất, tương thích với quy định về các cơ quan thống kê địa phương trong dự thảo Luật. Về ý kiến này, Chính phủ đề nghị Quốc hội xem xét, đặt tên Cơ quan Thống kê Trung ương của nước ta là “Cơ quan Thống kê quốc gia Việt Nam” trực thuộc Bộ Kế hoạch và Đầu tư.

Thứ bảy, về hoạt động thống kê ngoài nhà nước

Một số đại biểu Quốc hội cho rằng quy định về giá trị pháp lý của thông tin thống kê ngoài nhà nước tạo ra còn hạn hẹp (viện dẫn việc sử dụng số liệu thống kê của tổ chức quốc tế như WB, IMF,... của một số tổ chức trong nước như chỉ số năng lực cạnh tranh cấp tỉnh (PCI),... vẫn được các cơ quan nhà nước sử dụng trong các tài liệu chính thức của mình), đề xuất cần quy định số liệu thống kê ngoài nhà nước sau khi được thẩm định và chấp nhận của Cơ quan Thống kê Trung ương thì có giá trị như số liệu thống kê của hoạt động thống kê nhà nước. Về quy định hạn chế lĩnh vực thống kê đối với hoạt động thống kê ngoài nhà nước, có đại biểu cho rằng lĩnh vực chính trị là rất rộng, đề nghị cần cụ thể hóa là gì?

Mặt khác, một số ý kiến yêu cầu làm rõ tính pháp lý của thống kê ngoài nhà nước là loại hình dịch vụ hay ngành nghề kinh doanh có điều kiện, không nên hạn chế hoạt động thống

kê ngoài nhà nước hoặc ngược lại quy định rõ hơn nữa những lĩnh vực thống kê ngoài nhà nước không được làm. Vì vậy, dự thảo Luật cần bổ sung thêm những quy định về hoạt động thống kê ngoài nhà nước cho hoàn chỉnh, quy định quyền và nghĩa vụ của tổ chức, cá nhân trong hoạt động thống kê ngoài nhà nước, xác định rõ tính chất pháp lý của thống kê ngoài nhà nước và giao cho Chính phủ quy định chi tiết để thực hiện nội dung này.

Về vấn đề này, Chính phủ giải trình như sau: Trong thực tế, hiện nay chưa có một tổ chức, cá nhân nào ngoài Hệ thống thống kê nhà nước có đủ điều kiện về nguồn lực tài chính, con người và cách thức tổ chức để tạo ra số liệu của một chỉ tiêu thống kê cụ thể nào đó có chất lượng như Hệ thống thống kê nhà nước tạo ra. Mặt khác, với kinh nghiệm quản lý, điều kiện để nghiên cứu một cách toàn diện các hoạt động này còn hạn chế, còn nhiều vấn đề nhạy cảm, phức tạp liên quan đến chính trị, an ninh, quốc phòng, nếu quy định ngay trong Luật này sẽ không tránh khỏi sự không đầy đủ, phiến diện,... làm phát sinh những vướng mắc trong quá trình thực hiện, trong một số trường hợp bị kẻ xấu, thế lực thù địch lợi dụng để thu thập, công bố các thông tin phục vụ mục đích chống phá Đảng, nhà nước và nhân dân. Do đó, cách tiếp cận phù hợp nhất là đưa ra các quy định trong Luật để các cơ quan trong Hệ thống thống kê nhà nước tạo ra các số liệu thống kê với chất lượng ngày càng tốt hơn, đáp ứng đầy đủ các tiêu chí về chất lượng do Cơ quan thống kê Liên hợp quốc nêu ra.

Tóm lại, qua Báo cáo thẩm tra của Ủy ban Kinh tế của Quốc hội và Báo cáo tổng hợp ý kiến của các vị Đại biểu Quốc hội cho thấy đa số ý kiến nhất trí về sự cần thiết ban hành Luật Thống kê (sửa đổi), đồng tình với mục tiêu, quan điểm xây dựng Dự án Luật, và đánh giá cao những nội dung mới trong Dự thảo Luật Thống kê (sửa đổi).